

Zdravotní ústav se sídlem v Ústí nad Labem

Hygienická problematika emise amoniaku z betonu
s použitým popílkem po denitrifikaci spalin

www.eophoka.cz

EOP HOKA

Zdravotní ústav se sídlem v Ústí nad Labem

Centrum hygienických laboratoří

ul. Jana Černého 361/46, 503 41 Hradec Králové

Pracoviště č. 1 Hradec Králové, Jana Černého 361, 503 41 Hradec Králové

Hygienická problematika emise amoniaku z betonu s použitým popílkem po denitrifikaci spalin.

I. Úvod

Výroba betonu s přidávkem elektrárenského popílku vznikajícího při selektivní nekatalytické redukci oxidů dusíku SNCR (reakce redukčních činidel (např. močoviny nebo čpavkové vody), při které se odštěpují čpavek s oxidem dusnatým (NO) a oxidem dusičitým (NO₂)), manipulace s ním, aplikace, následné emise amoniaku do vnitřního prostředí staveb vyvolávají otázku rizika překročení hygienických limitů pro koncentraci amoniaku v ovzduší (ČSN EN 4502-1 v čl. 5.4.2 uvádí “Popílek nesmí obsahovat látky, které by po uvolnění z betonu byly nebezpečné pro zdraví, hygienu a životní prostředí”, což amoniak je. Je pak otázkou, jak vysoké koncentrace amoniaku v ovzduší jsou, zda jsou “nebezpečné pro zdraví, hygienu a životní prostředí”.)

II. Legislativní požadavky

1. Pro **pracovní prostředí** platí **Nařízení vlády č. 361/2007 Sb.**, které uvádí následné limitní koncentrace pro amoniak: **PEL** (celosměnový časově vážený průměr koncentrace v dýchací zóně, jemuž může být podle současného stavu znalostí exponován zaměstnanec v osmihodinové nebo kratší směně týdenní pracovní doby, aniž by u něho došlo i při celoživotní pracovní expozici k poškození zdraví, k ohrožení jeho pracovní schopnosti a výkonnosti) ve výši **14 mg.m⁻³** a **NPK-P** (koncentrace, které mohou být zaměstnanci exponováni nepřetržitě po krátkou dobu, aniž by pociťovali dráždění očí nebo dýchacích cest nebo bylo ohroženo jejich zdraví a spolehlivost výkonu práce) ve výši **36 mg.m⁻³**.

2. Pro **ovzduší pobytových místností** platí **Vyhláška MZd. 6/2003 Sb.**, která uvádí limit **200 µg.m⁻³**.

III. Provedená měření koncentrací amoniaku v ovzduší

Pro následné posouzení hygienické problematiky výskytu amoniaku v ovzduší byl použit beton (dle předaných údajů) :

Beton B (s popílkem)	
CEM I 42,5 R	230 kg
Popílek s obsahem amonných iontů 169 mg/kg	120 kg
0/4	880 kg
8/16	900 kg
Plastifikátor na konsistenci S4	
Voda	143 kg
k	0,4
zap. část popílku	75,9 kg
Vodní souč.	0,55

1. Měření pro porovnání s limity pracovního prostředí

a) Pracoviště - **podesta míchacího zařízení** – osobní odběr - **max. koncentrace pro porovnání s NPK-P = 0,82 mg.m⁻³**.

měřicí místo – podesta míchacího zařízení

b) Pracoviště – **pokládka betonu v přirozeně větrané místnosti** o rozměrech 3,7 x 3,7 x 2,7(v) m – osobní odběr - **max. koncentrace pro porovnání s NPK-P = 4,04 mg.m⁻³**. (Po pokládce betonu byla tato místnost utěsněna, ponechán otvor s prostrčenou hadičkou zaškrcenou pro následné odběry vzdušiny.)

měřicí místo – pokládka betonu

utěsnění místnosti po pokládce betonu

c) Modelové měření ze vzdušiny nad betonem v utěsněné nádobě po 6 dnech po vložení betonu do nádoby – $25,3 \text{ mg.m}^{-3}$, po 14 dnech $63,7 \text{ mg.m}^{-3}$.

odběry vzorků vzdušiny z uzavřených nádob

V obou případech (a) i b) byly naměřené koncentrace řádově nižší než hygienické limity a i při celosměnové koncentraci na úrovni naměřené maximální koncentraci byly pod 0,3 hodnoty PEL (neriziková kategorie první dle Vyhlášky MZd. 432/2003 Sb.). Pro v praxi nereálné modelové měření c) byly naměřené koncentrace vyšší než hygienické limity (ale řádově srovnatelné).

2. Měření pro porovnání s limity pro pobytové místnosti

a) Stacionární odběry vzdušiny z utěsněné místnosti (viz 1b)):

- týž den po utěsnění místnosti $45 \text{ } \mu\text{g.m}^{-3}$
- 6. den po pokládce: $< 33 \text{ } \mu\text{g.m}^{-3}$
- 14. den po pokládce: $< 32 \text{ } \mu\text{g.m}^{-3}$
- po cca po půl roce z utěsněného malého prostoru (2,5 l) - utěsněný poklopem po 48 h

k ustavení rovnovážné koncentrace amoniaku v betonu a vzdušně nad ním: $< 96 \text{ } \mu\text{g.m}^{-3}$

48 h utěsněný poklop (víko exsikátoru), z jehož prostoru bylo provedeno měření koncentrace amoniaku

- v ovzduší v bezprostřední blízkosti (do 10 cm) po dobu mechanického narušení betonu (vrtání) cca půl roku po položení – vytvrzení:

hloubka 0 – 10 cm: $< 33 \text{ ug.m}^{-3}$

hloubka 10 – 22 cm: $< 33 \text{ ug.m}^{-3}$

Odběr vzdušiny při mechanickém narušení betonu (vrtání)

Týž den po pokládce betonu a utěsnění místnosti byla něměřena koncentrace amoniaku 45 ug.m^{-3} , což je 22,5 % hygienického limitu pro ovzduší obytných místností. Po delší době byly naměřené koncentrace pod mezí použité analytické metody (33 ug.m^{-3} , což je 16,5 % limitu). I při měření po půl roce od položení betonu nad jeho povrchem pod utěsněným poklopem po 48 h k ustavení rovnováhy byla naměřená hodnota pod 50 % limitu.

3. Zbytková koncentrace amoniových iontů v betonu (jeho sušině) po cca půl roce po pokládce (z odvrtaného betonu):

hloubka 0 – 10 cm: $2,8 \text{ mg.kg}^{-1}$

hloubka 10 – 22 cm: $3,9 \text{ mg.kg}^{-1}$

Odběr odvrtaného betonu k následné analýze

Poznámka:

Maximální obsah vázaného amoniaku (NH_3) ve formě amoniového iontu (NH_4^+) v betonu (použitého v našich měřeních po vytvrzení cca 0,5 roku) byl $3,9 \text{ mg.kg}^{-1}$ sušiny. Pro informaci:

Závěr

Při použití betonu s rezervou nebyly překročeny hygienické limity v ovzduší pracovního prostředí (při výrobě ani pokládce betonu) ani v ovzduší obytných místností (pokládka betonu na podlahu). Je však nutné normativně doplnit požadavek na obsah amonných iontů v betonu (resp. podíl popílku s definovaným obsahem amonných iontů) a metodu stanovení amonných iontů.

V Hradci Králové, 10. 5.2019

Ing. Vladimír Kraják

odborný pracovník Zdravotního ústavu se sídlem v Ústí nad Labem

regionální pracoviště Hradec Králové, Jana Černého 361, 503 41 Hradec Králové

www.eophoka.cz